

סיבה שלא לשתף את הילדים במבחני הבגרות הרשמיים". אבל טבנקין היה כבר elder statesman ובאורנים לא התייחסו אליו ברצינות. "גם בפניסק השתנו הדברים מאז שהיית ילד", אמר כרושצ'וב לסארנוב, בביקורו בארה"ב. אני מניח גם כאן.

מרים, מקבוץ כברי, הייתה צריכה להקנות לנו מושג על ניהול משק הבית של המשפחה הקיבוצית. אנשי התנועה היססו להודות בזה, אבל ברוב יישובי הקבה"מ האוכל היה גרוע ולא בגלל העדר תקציב מתאים. הבעיה נבעה מחוסר רצון טוב (אני מוציא מכל זה את גברעם), אך גם תנאי עבודה וציוד.

אין דרך יותר טובה מאשר להדגים בפועל איך אפשר אחרת. חדר האוכל והמטבח של קיבוץ מזרע היו הדגם המתאים ביותר למטרה זו. נשארנו עומדים פעורי פה. חדר האוכל המרווח היה דומה לקפיטריה מודרנית, עם שולחנות לא גדולים וכסאות, סכו"ם נירוסטה וכלי חרסין. המטבח - חלומה של כל אקונומיסט: לא היה כלי בקטלוג ציוד מטבח אמריקאי, שלא נמצא כאן. הכל מבריק, נירוסטה, דודי קיטור ומחבתות, תנורי אפייה ומדיחי כלים. Perfect! חסר רק דבר אחד קטן - דן גלברט ציין זאת באחת הקריקטורות שלו: מכונה לבישול ביצים רכות...

איך בעצם "מנהלים משק"? היום, אחרי 30 שנה שדה משה, אני מבין קצת יותר למה הכוונה. אז, אחרי 8 חודשים בסמינר, לא הבנתי כלום. הרצאות הסיכום נוהלו ע"י "גדולי תורת המשק הקיבוצי", עם אצבע מורמת: הנוו מביאים לפניכם את כל סודות המקצוע. התנהגו בהתאם למה שאנו אומרים לכם - ושום דבר לא יוכל להכשילכם!

תחילה הכינו תוכנית משק מפורטת ומציאותית, שלוקחת בחשבון את כל הפרטים של הייצור ועלותו ושל הצריכה על הוצאתה השוטפת. שלטו בימי העבודה העומדים לרשותכם. דעו להעריך נכון את הספקי העבודה. דעו לחשב את ההוצאה השוטפת של ענפי הייצור. הלוואות להון חוזר חייבים להקדיש למטרתן בלבד ובשום אופן לא להשקעה או לצריכה! כל הלוואה תילקח אך ורק למטרה מוגדרת מראש. דעו לשלוט במשק הכספים! לוח תשלומים ינחה אתכם ויאפשר לכם להתארגן באופן מפורק בעניינים היום-יומיים. מעל לכל: הנהלת חשבונות מסודרת ומאזן בזמן.

אברהם ברום גלגל לפנינו חלום אחרית הימים, בו תיאר איך משק מגיש לבנק בתחילת שנת הייצור תוכנית משקית, בה מופיעים צרכי המימון להון חוזר בהתאם לענפי הייצור השונים. תוכניות השקעה לטווח בינוני וארוך, בהתאם לאישורים של ועדת המשק ושל התנועה. רשימת סילוקין של הלוואות, בהתאם לשיווק התוצרת השוטפת והעונתית. אז - חלום בהקיץ, שהתגשם באמצעות בנק החקלאות רק כעבור 10 שנים. שדה-משה עוד הספיק ליהנות מהתוכנית ('מועדון ברום'), עד שאריק שרון הרגה, עם עליית הליכוד לשלטון.

שולקה זק, חבר גבעת השלושה וממנהלי בנק הפועלים, נקט כמובן עמדה פרוזאית ונוקשה. אין אצלו יכל אחד לפי צרכיו - כל אחד לפי יכולתו. כאן הנימה הייתה כבר בלחן מילטון פרידמן: There is no free Lunch! אם אין לך, אל תאכל.

כל זה היה מאוד אבסטרקטי. גמרותי את הקורס בהרגשה, שלימדו אותי משחק, או יותר נכון כללי משחק, שכולם חוץ ממני יודעים, והמתמחים מרמים ככל שנפשם חפצה. רק הפריירים נדפקים. יוסקה הבלתי נדלה העמיד במסיבת הסיום על הבמה אופניים ועליהם כתוב "המשק". "רכב עליו", צעק, "אתה בעל הבית!" ("פיצצתי את בנק הפועלים" עוד הזהד באוזני). האומנם?

הגזברות

האספה החליטה - אין ברירה, הצטרפתי לקבל את הגזברות. לשם מה יצאתי לסמינר? נוח שיינפלד כבר חיכה להחלפתו. הוא היה בוגר הסמינר הרעיוני באפעל ותפיסתו הייתה משמעת מפלגתית בולשביקית צרופה: את ריבוע המעגל יש לבצע, גם אם הוא בניגוד להגיון ולשכל הישר. את האוכל צריך להביא הביתה, בענפים חייבים לייצר ולמטרה זו כל האמצעים כשרים.

החלפת באי הכוח חייבת להיגמר תוך ימים ספורים, יש להציג את המחליף במוסדות ובבנקים. האיש החדש צריך להקרין בטחון ובקיאיות וצריך להוכיח שאצלו מילה זו מילה והוא יודע על מה מדובר. כל זה היה רחוק